

اضطراب، هموار کننده‌ی مسیر قلب

شه‌ریار خواجه صالحانی

مدرس سند تحول

می‌شود، نگاه تحولی به تربیتی به سمت نگاهی است که وی را امانت الهی و مجموعه‌ای از استعدادهای خدادادی می‌داند. در تمام سندن، به جای اصطلاح تربیت کردن از اصطلاح تربیت شدن استفاده شده است. لذا در این نگاه، چرخش به سمت تربیت پذیر فعال در دستور کار است و مربی تنها تسهیلگر فرایند تربیت پذیری متربیانی است که در فرایند یادگیری و یاددهی، همه چیز به اراده، انگیزه و تلاش آن‌ها بستگی دارد.

از طرف دیگر، مدرسه به عنوان زمینه ساز رشد و تعالی متربیان، از دو منظر به امنیت خاطر متربیان و اولیای آنان توجه دارد تا از نظر «جسمانی» و «روانی» امن (دور از خطر) باشد. از این منظر متربیان باید در فضای مدرسه احساس آرامش و راحتی کنند و با شوق و انگیزه درونی به مدرسه وارد شوند و تجربه کسب کنند. پس در مدرسه نباید هیچ عاملی برای نگرانی و ترس و هرگونه فشار نامساعد روانی وجود داشته باشد. به عبارت روشن تر، مدرسه باید محیطی حمایتگر و امن باشد و در نقش زمینه ساز تعالی وجودی متربیان به تأمین امنیت آنان اهتمام جدی داشته باشد. جالب است که در قرآن کریم نیز ایمان و تعالی روحی و وجودی در کنار محیط امن به کار برده شده است. از سیاق آیات یکصد و بیست و شش از سوره مبارکه بقره و آیه سی و پنج از سوره مبارکه ابراهیم چنین برمی آید که محیط امن را لازمه ایمان به خدا و دوری از شرک قرار داده است.

دلهره امتحان مسیری هموار برای تقلب است

اسناد تحولی همواره بر استعدادهای متنوع، متکثر و متوازن متربیان در ابعاد گوناگون توجه ویژه دارد. نظام آموزشی وظیفه دارد تمام ابعاد وجودی تربیتی را شناسایی و زمینه پرورش استعدادهايش را فراهم کند. متربیان باید کارگروهی را در مدرسه یاد بگیرند و با مسئولیت‌های فردی و اجتماعی در کلاس درس و مدرسه آشنا شوند. تربیتی فعال در تراز

در بخش دوم مبانی نظری تحول بنیادین، در تعریف «نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران» چنین آمده است: «نهاد اجتماعی و فرهنگی سازمان یافته‌ای که به عنوان مهم ترین عامل انتقال، بسط و اعتلای فرهنگ عمومی در جامعه اسلامی ایران، مسئولیت فراهم آوردن زمینه نظام مند و عادلانه تربیت متربیان برای کسب آمادگی جهت تحقق مرتبه‌ای از حیات طیبه در همه ابعاد را بر عهده دارد که تحصیل آن مرتبه، برای عموم افراد جامعه، لازم یا شایسته باشد. دستیابی به این مرتبه از آمادگی جهت تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان در راستای شکل گیری و اعتلای مداوم جامعه صالح بر اساس نظام معیار اسلامی مستلزم آن است که تربیت یافتگان این نظام شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح مداوم موقعیت خود و دیگران را کسب نمایند.»

همچنین، در تعریف تربیت آمده است: «فرایند تعاملی زمینه ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان، به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد.» (مبانی نظری تحول بنیادین. بخش دوم. فلسفه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران).

در سند تحول بنیادین نیز برای تربیتی ویژگی‌های ممتازی چون «مؤمن، متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود و دیگران، حقیقت جو، عدالت خواه، ظلم ستیز، ولایت مدار، تلاشگر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، خودباور و دارای عزت نفس، امانت دار، پاکدامن و باحیا، مثبت گرا، امیدوار به آینده، هدفمند، قانون مدار، نظم پذیر، خلاق، کار آفرین و متخلق به اخلاق الهی، یاد شده که مدرسه‌ها به فراهم آوردن زمینه دستیابی به این ویژگی‌ها موظف هستند (سند تحول بنیادین. فصل چهارم. هدف‌های کلان).

از موارد فوق و مطالعه در مبانی نظری سند تحول روشن

جمهوری اسلامی کسی است که با باور به اعتقادات دینی و وفاداری به ارزش‌های اسلامی و ایرانی با ادبیات جهانی آشنایی داشته باشد و مسئولیت خود را در صحنه ملی و جهانی انجام دهد و برای خود اصالت فردی و خانوادگی و رسالت ملی و جهانی قائل باشد. پس متربیان باید همه شایستگی‌ها و مهارت‌های لازم را برای انجام این رسالت‌ها در مدرسه فرا بگیرند.

نام امتحان همواره دلهره‌آور و اضطراب‌آفرین بوده است. آزمون و امتحان، هرچه باشد، با محرومیت‌ها و بی‌خوابی‌ها و بالاخره با سرنوشت انسان گره خورده است و پیامد آن نگرانی از سرنوشت‌ها، دلهره شکست، عقب‌ماندن و ناکامی در آرزوها و آرمان‌ها، روح و جان آزمون‌دهنده را می‌آزارد و باعث می‌شود به دنبال راهی باشد که در مورد موفقیت اطمینان یابد. یکی از راه‌ها که ممکن است آزمون‌دهنده به طرف آن گرایش پیدا کند، «تقلب» در امتحان است. «تقلب» به مثابه یک پدیده منفی اجتماعی می‌تواند به‌عنوان خطری جدی، ضمن لطمه‌زدن به کیفیت دانش، قابلیت اطمینان در ارزیابی و اعتماد عمومی، در سطوح متعالی‌تر، به صداقت و سلامت تربی آسیب وارد کند. بدون تردید رعایت اصول اخلاقی در همه ابعاد زندگی یکی از مهم‌ترین راه‌های حفظ و ارتقای سلامت زندگی اجتماعی و نیل به اهداف والای مطرح‌شده است و تقلب به‌عنوان پدیده‌ای فراگیر که با ارزش‌های اخلاقی و هنجارهای اجتماعی جامعه متضاد است، به‌راحتی می‌تواند به رسالت آموزش و پرورش که هم‌دوش خانواده، به‌عنوان یکی از ارکان مهم سهیم در جریان تربیت، انتقال ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به متربیان را بر عهده دارد، لطمه وارد کند.

قدر مسلم این است که باید تلاش شود متربیان به‌عنوان مخاطبان یادگیری و بر اساس تعامل با مربیان، متون درسی، قوانین و مقررات و قرار گرفتن در محیط علمی و به‌طور کلی با محور قرار گرفتن هدف‌ها و ارزش‌های والای اسلامی در صدر نظام آموزشی، به کسب ارزش‌های والاتری همچون تعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود و دیگران، کرامت انسانی، حقیقت‌جویی، قانون‌مداری، عدالت‌خواهی، ظلم‌ستیزی، امانتداری، پاکدامنی و قناعت، به حقوق خود در مسیر دستیابی به مراتبی از حیات طیبه بیندیشند. پس توجیه متربیان در قبح تقلب و تلاش برای رفع آن می‌تواند گرایش به این عمل زشت را بین آنان کمتر کند و حتی از بین ببرد. برای دستیابی به این مهم موارد پیشنهاد و تأکید می‌شوند:

✓ الگوگیری از ارزش‌های اسلامی در رأس نظام آموزشی کشور و آگاه‌سازی متربیان؛

✓ کمک به ارتقای توانمندی‌های فکری و عقلانی متربیان؛

- ✓ برقراری رابطه مسئولیت و احترام متقابل بین مربیان، متربیان^۲ و اولیا، و تأکید بر مسئولیت‌مندی در یادگیری؛
- ✓ ایجاد نظام اخلاقی درونی‌شده از طریق فرهنگ‌سازی در محیط خانواده و آگاهی‌بخشی به والدین؛
- ✓ اصلاح عوامل ساختاری از جمله تصویب قوانین بازدارنده؛
- ✓ بازنگری و بهبود شیوه‌های ارزشیابی با تأکید بر توانایی و کارآفرینی به‌جای تأکید بر محفوظات؛
- ✓ اشاعه اخلاق و هنجارهای علمی در میان متربیان به‌جای تأکید صرف به مدرک و نمره.

پی‌نوشت‌ها

۱. با توجه به متون اسناد تحولی، در این نوشتار کلمه مربی به‌جای معلم به کار برده شده است.
۲. کلمه مربی نیز به‌جای دانش‌آموز به کار رفته است.

منابع

۱. مبانی نظری تحول بنیادین. بخش دوم (فلسفه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران)
۳. سند تحول بنیادین. فصل چهارم (هدف‌های کلان).